

Mikos Marcin, Juszczak Grzegorz, Czerw Aleksandra. Odpowiedzialność cywilna ratownika medycznego za błąd medyczny = Civil liability of a paramedic in case of a medical error. *Journal of Education, Health and Sport*. 2016;6(11):221-224. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.166268> <http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/3988>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 755 (23.12.2015).
755 *Journal of Education, Health and Sport* eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2016;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 22.10.2016. Revised 30.10.2016. Accepted: 11.11.2016.

Odpowiedzialność cywilna ratownika medycznego za błąd medyczny

Civil liability of a paramedic in case of a medical error

Marcin Mikos (1), Grzegorz Juszczak (2), Aleksandra Czerw(2)

(1) Polskie Towarzystwo Prawa Medycznego

(2) Warszawski Uniwersytet Medyczny, Zakład Zdrowia Publicznego

Streszczenie:

Ratownik medyczny podobnie jak inni profesjonaliści medyczni może zostać pociągnięty do odpowiedzialności cywilnej za zawinione postępowanie niezgodne ze stanem aktualnej wiedzy medycznej, w wyniku którego pacjent doznał szkody na zdrowiu. Ocena zgodności postępowania ratownika medycznego ze stanem aktualnej wiedzy medycznej jest przedmiotem oceny biegłych sądowych. Za powstałe szkody o charakterze majątkowym i niemajątkowym ratownik medyczny może zostać zobowiązany do wypłaty odszkodowania i zadośćuczynienia.

Abstract

Paramedics, similar to other medical professionals may a subject of civil liability litigation in case of at fault actions which has been inconsistent with current medical knowledge followed by a loss in health experienced by a patient. The evaluation of accordance of medical activities with current medical knowledge is performed by an expert witness. A paramedic may be obliged to pay a compensation if a financial or nonfinancial loss is proven.

Słowa kluczowe: ratownik medyczny, odpowiedzialność prawna, błąd medyczny.

Key words: paramedic, legal liability, medical error.

Wstęp

Błąd medyczny to świetle doktryny prawa medycznego, postępowanie niezgodne ze stanem aktualnej wiedzy medycznej. Dotychczas w tej kategorii odpowiedzialności rozpatrywano przede wszystkim zawinione działania lub zaniechania lekarzy i lekarzy dentyków. Aktualnie, także aktywność zawodowa ratowników medycznych może być oceniana pod kątem realizacji znamion błędu medycznego.

Przemawiają za tym m.in. samodzielność zawodowa ratowników medycznych, szeroki zakres medycznych czynności ratunkowych, do których w świetle prawa uprawniony został ratownik medyczny, ustawowe zobowiązanie ratowników medycznych do stałego podnoszenia swoich kwalifikacji, jak również nałożony na nich obowiązek przestrzegania praw pacjenta, w tym obowiązek wykonywania świadczeń zdrowotnych w sposób zgodny z aktualną wiedzą medyczną.

W literaturze przedmiotu Nesterowicz wyróżnia różnego rodzaju błędy medyczne, a w szczególności błąd diagnostyczny, błąd terapeutyczny, a także błąd organizacyjny [1]. Odnosząc te teorie do ratownictwa medycznego można scharakteryzować te pojęcia w następujący sposób.

Błąd diagnostyczny polegać będzie na postawieniu przez ratownika medycznego, w oparciu o zebrany wywiad, badanie pacjenta, błędnej diagnozy np. nierozpoznanie stanu zagrożenia zdrowotnego lub też postawieniu niewłaściwego rozpoznania stanu zagrożenia życia i zdrowia np. błędna interpretacja zapisu EKG, czy też nierozpoznanie krwawienia do jamy brzusznej. Trafnie scharakteryzował błąd diagnostyczny sąd w jednym z orzeczeń stwierdzając, iż przez błąd diagnostyczny należy rozumieć wyciągnięcie z objawów chorobowych innych wniosków niż te, które dyktowane są wiedzą medyczną. Może on polegać tak na nierozpoznanie w ogóle pewnych objawów, a także na wadliwym przeprowadzeniu samych badań służących postawieniu diagnozy bądź w ogóle na pominięciu takich badań [2].

Skutkiem błędnej diagnozy będzie najczęściej *błąd terapeutyczny* polegający na zastosowaniu przez ratownika medycznego nieprawidłowego postępowania w danej sytuacji medycznej. Polegał on będzie np. na niewykonaniu koniecznych procedur medycznych lub też wykonaniu niewłaściwych procedur np. kardiowersji zamiast defibrylacji, podanie niewłaściwych leków, nieadekwatnych do stanu zdrowia pacjenta, jak również podanie leków niewłaściwą drogą lub w niewłaściwej dawce.

W literaturze przedmiotu wyodrębnia się także kategorię tzw. *błędu organizacyjnego*, a więc nieprawidłowej organizacji działalności medycznej w wyniku której doszło do wyrządzenia szkody pacjentowi, a także *błędu wykonawczego* [3]. W obszarze ratownictwa medycznego taką odpowiedzialność można przypisać np. ratownikowi medycznemu kierującemu akcją medycznych czynności ratunkowych, odpowiadającemu za prace zespołu ratownictwa medycznego. Błędem organizacyjnym będzie np. niekorzystna dla zdrowia pacjenta decyzja o transporcie pacjenta do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego, wówczas gdy wskazania medyczne przemawiają za bezpośrednim transportem pacjenta przez zespół ratownictwa medycznego do ośrodka specjalistycznego np. pracownik hemodynamiki w przypadku zawału serca, czy też ośrodka leczenia udarów mózgu w przypadku stwierdzenia udaru niedokrwiennego mózgu. Błędem organizacyjnym będzie także niezadysponowanie śmigłowca ratunkowego (HEMS) w sytuacji, gdy istnieją wskazania do tego typu transportu

pacjenta z uwagi za zagrożenia dla życia i zdrowia. Z kolei błędem wykonawczym będzie np. nieprawidłowa realizacja polecenia lekarza, w zakresie jakim ratownik wykonuje jego polecenia np. w ramach specjalistycznego zespołu ratownictwa medycznego, którego kierownikiem jest lekarz, lub też niewłaściwe wykonanie procedur medycznych, które ratownik medyczny powinien wykonywać pod nadzorem lekarza. Warto w tym miejscu zaznaczyć iż w polskim prawie medycznym nie przyznano ratownikom medycznym prawa sprzeciwu do wykonania zlecenia lekarskiego. Prawo takie przysługuje dotychczas jedynie pielęgniarkom, położnym oraz diagnostom laboratoryjnym.

Zasady odpowiedzialności cywilnej

Samo popełnienie błędu medycznego nie jest wystarczającą przesłanką do poniesienia odpowiedzialności cywilnej. Ponieważ odpowiedzialność cywilna ratownika medycznego za błąd oparta będzie przede wszystkim na podstawie art. 415 Kodeksu Cywilnego (tzw. odpowiedzialność deliktowa) [4], to dla swej realizacji wymagać będzie działania lub zaniechania działania po stronie ratownika medycznego wówczas gdy istniały do tego obiektywne wskazania, jak również konieczności przypisania ratownikowi medycznemu winy za to działanie lub zaniechanie. Wina ratownika będąca co do zasady winą nieumyślną przyjmuje wówczas postać lekkomyślności lub niedbalstwa. Nieumyślność winy i jej rodzaje tłumaczy sąd w jednym z orzeczeń stwierdzając, iż polega ona na niedołożeniu przez pracownika wymaganej sumiennosci i staranności. Niedbalstwo ma miejsce, gdy pracownik nie przewiduje możliwości naruszenia obowiązków, choć powinien i może to przewidzieć. Natomiast lekkomyślność odnosi się do przypadków, gdy pracownik przewiduje możliwość naruszenia swych obowiązków, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że tego uniknie [5].

Kluczowe, obok powyższych przesłanek, dla przypisania odpowiedzialności cywilnej ratownikowi medycznemu, jest ponadto wystąpienie szkody po stronie poszkodowanego pacjenta, jak również udowodnienie, iż zawinione działania bądź brak działania w konsekwencji spowodowało powstanie tej szkody. Zależność tą określa się w prawie jako związek przyczynowo – skutkowy.

Za szkodę wyrządzoną pacjentowi w zależności od jej charakteru pacjentowi przysługuje odszkodowanie za powstałą szkodę o charakterze majątkowym np. koszty leczenia, utracone korzyści z powodu absencji w pracy, oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, ból, cierpienie i lęk związane z następstwami zaistniałego zdarzenia.

Zgodność z aktualną wiedzą medyczną

U podstaw odpowiedzialności cywilnej ratownika medycznego za błąd medyczny leży postępowanie niezgodne ze stanem aktualnej wiedzy medycznej. Jest to działanie bezprawne ponieważ na ratowniku medycznym ciąży obowiązek wykonywania medycznych czynności ratunkowych w zgodzie z aktualną wiedzą medyczną. Zgodnie z art. 6 ust.1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta [6] pacjent ma prawo oczekiwać od profesjonalistów medycznych, w tym ratownika medycznego, postępowania medycznego zgodnego z aktualną wiedzą.

Kryterium aktualnej wiedzy ma swoje bogate wyjaśnienie w orzecznictwie sądowym. Przykładowo w jednym z orzeczeń - „aktualna wiedza medyczna” to niewątpliwie wiadomości uzyskiwane w czasie studiów, dostępne w szeroko rozumianych podręcznikach, ale także z racji współczesnego tempa rozwoju naukowo – technicznego wzbogacane poprzez

doskonalenie umiejętności zawodowych [7] Są nimi także standardy postępowania medycznego publikowane przez organizacje naukowe o uznanym autorytecie np. wytyczne resuscytacji krążeniowo –oddechowej Europejskiej Rady Resuscytacji.

Oceny zgodności postępowania ratownika medycznego z aktualną wiedzą medyczną dokonuje sąd z udziałem biegłych sądowych, których udział w postępowaniu reguluje kodeks postępowania cywilnego (art.278 – 291 k.p.c.) [8]. Biegłym sądowym może być osoba, która korzysta z pełni praw obywatelskich i praw cywilnych, ukończyła 25 lat, posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w jakiejś gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła i wiedzy, a także daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków biegłego i która została wpisana na listę biegłych sądowych prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego. Pełnienie funkcji biegłego jeśli chodzi o wiadomości specjalne z zakresu nauk medycznych ciągle pozostaje zdominowane przez lekarzy. Tym czasem brak jest przeciwwskazań merytorycznych i prawnych, aby w roli biegłych w zakresie ratownictwa medycznego występowały osoby z wykształceniem i doświadczeniem ratownika medycznego. Co więcej z uwagi na odrębność i specyfikę zawodu ratownika medycznego i specyfikę wykonywania medycznych czynności ratunkowych przede wszystkim w warunkach pozaszpitalnych, w sprawach z zakresu ratownictwa medycznego tylko biegły sądowy będący ratownikiem medycznym daje gwarancje najbardziej wiarygodnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w takiej sprawie, w tym oceny prawidłowości postępowania w oparciu o zebrane w sprawie dowody, w tym dokumentacje medyczną oraz zeznania świadków i stron postępowania.

Podsumowanie

Ratownicy medyczni, podobnie jak osoby wykonujące inne zawody medyczne, z tytułu wyrządzenia szkody pacjentowi w wyniku postępowania niezgodnego z aktualną wiedzą medyczną mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności cywilnej. Dla oceny prawidłowości postępowania medycznego przez ratownika medycznego w postępowaniu sądowym niezbędny jest udział samych ratowników medycznych w postępowaniu dowodowym w charakterze biegłych. Rosnąca w Polsce liczba tzw. procesów medycznych wpłynie z pewnością na wzrost liczby roszczeń cywilnoprawnych kierowanych pod adresem ratowników medycznych.

Piśmiennictwo

1. Nesterowicz M. Prawo Medyczne. Wyd. TNOiK, Toruń 2013.
2. Orzeczenie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 2013-10-24 - Sygn. akt II Ka 405/13.
3. Marek Z. Błąd medyczny. Krakowskie Wydawnictwo Medyczne, Kraków 2007.
4. Ustawa z dnia 23 IV 1964 r. — Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964, Nr 16, poz. 93 ze zm.).
5. Orzeczenie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 2014-02-06. Sygn. akt VII Pa 9/14.
6. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. 2009 nr 52 poz. 417).
7. Wyrok Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 2014-03-07. Sygn. akt. I C 93/13.
8. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296. ze zm.).